Mektup Türü: Özellikleri, Bölümleri ve Çeşitleri

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Mektup**, bir kişinin ya da kurumun, uzaktaki bir kişi ya da kuruma duygu, düşünce, haber veya isteğini iletmek için yazdığı yazıdır. Mektup; anı, gezi yazısı, biyografi, otobiyografi ve günlük gibi **kişisel hayatı konu alan öğretici metinlerdendir**.
- **Bölümleri:** yer ve tarih (sağ üst) → **hitap** → giriş (yazma amacı) → **gelişme** (asıl konu) → sonuç (iyi dilekler) → saygı/sevgi ifadesi, ad-soyad ve imza (sağ alt); gerekirse adres.
- **Çeşitleri:** Özel mektup (akraba ve arkadaşlara, samimi üslup) · Resmî (iş) mektup (kurumlara, resmî ve ölçülü üslup) · **Edebî mektup** (sanatçıların sanat ve fikir konularını işlediği mektuplar) · **Açık mektup** (gazete, dergi gibi ortamlarda herkesin okuması için yayımlanan mektup).
- Mektupta **hitap**, yazanın alıcıyla yakınlık derecesini ve alıcının sosyal statüsünü yansıtır: "Canım Annem", "Aziz Dostum", "Sayın Başkan".
- Divan edebiyatında mektup örneklerinin toplandığı eserlere **münşeat** denir. Fuzûlî'nin **Şikâyetnâme**'si mektup biçiminde yazılmış ünlü bir eserdir. Tanzimat'tan sonra mektup, fikir ve sanat tartışmalarının da aracı olmuştur.
- Mektuplar, yazıldığı dönemin **dilini, insan ilişkilerini ve toplumsal yapısını** yansıttığı için edebiyat ve tarih araştırmalarında önemli bir kaynaktır.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Mektup çeşitlerini açıklamalarıyla eşleştiriniz.

1. Özel mektup 2. Resmî mektup 3. Edebî mektup 4. Açık mektup

a) Sanatçıların sanat, edebiyat ve fikir konularını işlediği mektup

b) Bir kişiye hitap etse de herkesin okuması için gazete ya da dergide yayımlanan mektup

c) Akraba ve arkadaşlar arasında yazılan, samimi üsluplu mektup

d) Kişi ile kurum ya da kurumlar arasında yazılan, ölçülü üsluplu mektup

2

Erzurum, 3 Kasım

Sevgili Kardeşim Selim,

Mektubun elime geçtiğinde ilk kar düşmüştü buraya. Seni okurken sobanın çıtırtısı eşlik etti bana. Okulun nasıl gidiyor, yeni arkadaşlarınla anlaşabildin mi? Burada günler kısa, geceler uzun; ben de akşamları sana yazacağım satırları düşünerek geçiriyorum. Anneme ellerinden öptüğümü söyle. Kendine iyi bak.

Seni çok özleyen ağabeyin
Kemal

Bu mektup, türüne göre aşağıdakilerden hangisidir?

A) Resmî mektup B) Özel mektup C) Edebî mektup D) Dilekçe E) Açık mektup

3 Aşağıdakilerden hangisi **kişisel hayatı konu alan öğretici metin türlerinden biri değildir**?

A) Anı B) Otobiyografi C) Günlük D) Mektup E) Masal

4 Özel bir mektupta aşağıdaki unsurların yerini yazınız.

a) Yer ve tarih: ..... b) Hitap: ..... c) İmza: .....

5 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Mektupta kullanılan hitap, alıcıyla kurulan yakınlığa göre değişir.
( ) Resmî mektuplarda samimi ve şakacı bir dil tercih edilir.
( ) Açık mektup yalnızca alıcısı tarafından okunur.
( ) Mektup, dönemin dilini ve insan ilişkilerini yansıtabilir.

6 Divan edebiyatında mektup örneklerinin toplandığı eserlere ne ad verilir?

A) Sefaretname B) Tezkire C) Cönk D) Münşeat E) Siyasetname

7

Erzurum, 3 Kasım

Sevgili Kardeşim Selim,
Mektubun elime geçtiğinde ilk kar düşmüştü buraya. Seni okurken sobanın çıtırtısı eşlik etti bana. Okulun nasıl gidiyor, yeni arkadaşlarınla anlaşabildin mi? Burada günler kısa, geceler uzun; ben de akşamları sana yazacağım satırları düşünerek geçiriyorum. Anneme ellerinden öptüğümü söyle. Kendine iyi bak.

Seni çok özleyen ağabeyin
Kemal

Bu mektubun **hitap** bölümü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sevgili Kardeşim Selim,
B) Erzurum, 3 Kasım
C) Kendine iyi bak.
D) Seni çok özleyen ağabeyin
E) Anneme ellerinden öptüğümü söyle.

8 Aşağıdaki hitapları, kullanılabilecekleri mektup çeşidine göre yazınız.

a) Canım Babaanneciğim, b) Sayın Genel Müdür, c) Aziz Dostum, ç) İlgili Makama,

9 Fuzûlî'nin, kendisine bağlanan maaşın verilmeyişini ve dönemin bürokrasisini eleştirdiği, mektup biçimindeki ünlü eseri aşağıdakilerden hangisidir?

A) Rind ü Zâhid
B) Beng ü Bâde
C) Leylâ vü Mecnûn
D) Şikâyetnâme
E) Hadîkatü's-Süedâ

10 Mektubun **gelişme** bölümü için aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Yalnızca iyi dileklerin yer aldığı bölümdür.
B) Yazanın imzasının bulunduğu bölümdür.
C) Mektubun yazıldığı yerin ve tarihin belirtildiği bölümdür.
D) Mektubun kime yazıldığını gösteren bölümdür.
E) Mektubun asıl konusunun ayrıntılı biçimde anlatıldığı bölümdür.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Sayın Belediye Başkanlığına,
Mahallemizdeki çocuk parkında bulunan salıncakların zincirleri kopmuş, oturma yerleri kırılmıştır. Bu durum, parkı kullanan çocuklar için tehlike oluşturmaktadır. Gerekli onarımın yapılması hususunda bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.
Bu metnin mektuptan çok **dilekçe** özelliği taşıdığını gösteren en belirgin ifade aşağıdakilerden hangisidir?

A) "gereğini arz ederim"
B) "parkı kullanan çocuklar"
C) "tehlike oluşturmaktadır"
D) "zincirleri kopmuş"
E) "Mahallemizdeki çocuk parkında"

12 "Değerli yazarlarımıza açık mektup: Çocuklar için yazdığınız kitapların sayısı her yıl artıyor; ama ne yazık ki köy okullarımızın kitaplıklarına bu kitapların pek azı ulaşıyor. Bu mektubu, hepinizin okuyacağı bu sayfada yazıyorum; çünkü çözüm yalnız birinizde değil, hepinizde."
Bu parçanın açık mektup olduğunu gösteren özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Samimi bir dil kullanılması
B) Tarih ve yer bilgisinin bulunması
C) Bir topluluğa seslenmesi ve herkesin okuyacağı bir ortamda yayımlandığının belirtilmesi
D) İmza bölümünün olmaması
E) Kısa cümlelerle yazılması

13

Erzurum, 3 Kasım

Sevgili Kardeşim Selim,

Mektubun elime geçtiğinde ilk kar düşmüştü buraya. Seni okurken sobanın çıtırtısı eşlik etti bana. Okulun nasıl gidiyor, yeni arkadaşlarınla anlaşabildin mi? Burada günler kısa, geceler uzun; ben de akşamları sana yazacağım satırları düşünerek geçiriyorum. Anneme ellerinden öptüğümü söyle. Kendine iyi bak.

Seni çok özleyen ağabeyin
Kemal

Bu mektubu yapı bakımından inceleyiniz: Hangi bölümler bulunuyor? Eksik olan bir bölüm varsa yazınız.

14

Aşağıdakilerden hangisi **edebî mektubun** özelliklerinden biri **değildir**?

A) Sanatçıların sanat anlayışlarını yansıtır.
B) Yalnızca resmî bir makamdan bir istekte bulunmak amacıyla yazılır.
C) Yazıldığı dönemin fikir ortamı hakkında bilgi verir.
D) Genellikle yazarın ölümünden sonra kitap hâlinde de yayımlanabilir.
E) Sanat ve edebiyat konuları üzerine tartışmalar içerebilir.

15

"Yazan ile okuyan arasındaki ilişki ne kadar yakınsa mektubun dili de o kadar içten olur."
Aşağıdakilerden hangisi bu yargıyı **destekler**?

A) Mektuplarda tarih bilgisinin bulunması
B) Annesine "Canım anneciğim" diye seslenen yazarın, müdürüne "Sayın Müdürüm" diye yazması
C) Mektupların bazen geç ulaşması
D) Mektupların genellikle kâğıda yazılması
E) Mektupların zarf içinde gönderilmesi

16

Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Mektup ile anı, yazarın kendi yaşadıklarından yola çıkabilmesi yönüyle benzerdir.
( ) Mektup, gezi yazısı gibi yalnızca kurmaca olayları anlatır.
( ) Günlükte alıcı yoktur; mektup ise bir alıcıya yazılır.
( ) Sanatçı mektupları, sanatçının kişiliği hakkında bilgi verebilir.

17 Bir araştırmacı, 19. yüzyılda yazılmış aile mektuplarını inceleyerek dönemin hitap biçimlerini, ev hayatını ve bayram geleneklerini ortaya koyan bir makale yazmıştır.
Bu durum mektubun hangi işlevini göstermektedir?

A) Resmî yazışma kurallarını belirlemesi
B) Kurmaca bir dünya oluşturması
C) Yazıldığı dönemin toplumsal ve kültürel yapısına kaynaklık etmesi
D) Okuru eğlendirmek amacıyla yazılması
E) Şiir diline yakın bir anlatımı olması

18 Bir yakınınıza yazacağınız özel mektup için **hitap**, **giriş cümlesi** ve **kapanış (iyi dilek) cümlesi** yazınız.

19 Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat'tan sonra mektup türünün kazandığı yeni işlevlerden biridir?

A) Yalnızca saray çevresinde kullanılması
B) Manzum olarak yazılma zorunluluğu
C) Sadece dinî konuları işlemesi
D) Halk hikâyelerinin anlatımında kullanılması
E) Gazete sayfalarında fikir ve sanat tartışmalarının aracı olması

20 "Değerli Hocam, geçen hafta gönderdiğiniz kitaplar elime ulaştı. Öğrencilerim kitapları görünce çok sevindi. Bu anlamlı katkınız için okulumuz adına içten teşekkür ederim."
Bu mektup parçasının temel yazılış amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şikâyette bulunmak
B) Bir istekte bulunmak
C) Özür dilemek
D) Teşekkür etmek
E) Davet etmek

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Aziz dostum, dün akşam elime geçen mektubunda romanımın son bölümünü beğenmediğini yazıyorsun. Haklısın; o bölümde kahramanın iç dünyasını yeterince derinleştiremedim. Ama bilir misin, bir roman yazarı kahramanını tanıdıkça ondan korkmaya başlar…"
Bu parça için aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

A) Resmî bir makama yazılmış bir istek yazısıdır.
B) Karşılıklı bir yazışmanın parçasıdır.
C) Edebî mektup özelliği taşır.
D) Samimi bir hitapla başlamaktadır.
E) Yazarın sanat anlayışına dair ipuçları verir.

22 I. Samimi bir dil ve üslup kullanılır.
II. Bir hitap bölümüyle başlar.
III. Herkesin okuyabileceği bir ortamda yayımlanır.
IV. Yazanın adı ya da imzası bulunur.
Bu özelliklerden hangileri **özel mektup** ile **açık mektubun ortak** özelliğidir?

A) I ve II B) I ve III C) II ve IV D) III ve IV E) I, II ve IV

23 Aşağıdaki cümlelerin hangisi bir mektubun **giriş** bölümünde yer almaya **en uygundur**?

A) Hepinize sevgilerimi gönderiyor, gözlerinizden öpüyorum.
B) Kendine çok iyi bak, yakında görüşmek dileğiyle.
C) Sana bu mektubu, geçen hafta yaşadığım ilginç bir olayı anlatmak için yazıyorum.
D) Olay şöyle gelişti: Sabah otobüse bindiğimde…
E) Adresim değişti, yeni adresimi aşağıya yazıyorum.

24 "Her yazı aslında bir mektuptur; çünkü her yazar bir okura seslenir."
Bu görüşü iletişim ögeleri (gönderici, alıcı, ileti) açısından değerlendiriniz.

25 Aşağıdaki mektup kapanışlarından hangisi **resmî bir mektuba** uygun değildir?

A) Seni kocaman sarılarak öpüyorum, hemen cevap yaz!
B) Gereğini arz ederim.
C) İlginiz için teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.
D) Saygılarımla.
E) Bilgilerinize sunarım.

---

26 Kişisel hayatı konu alan türlerle ilgili aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi **yanlıştır**?

A) Otobiyografi – yazarın kendi hayatını anlatması
B) Mektup – uzaktaki bir alıcıya haber, duygu ve düşünce iletilmesi
C) Gezi yazısı – gezilip görülen yerlerin izlenimlerle anlatılması
D) Günlük – başkasının hayatının belgelere dayanarak anlatılması
E) Anı – yazarın tanık olduğu olayların sonradan kaleme alınması

---

27 "Mektup yazmak, yüz yüze konuşmaktan farklıdır: Yazan, sözcüklerini tartacak zamanı bulur; okuyan da onları istediği kadar yeniden okuyabilir."
Bu cümlede mektubun hangi özelliği vurgulanmaktadır?

A) Yalnızca resmî konularda yazılması
B) Kısa olması
C) Görsel ögeler içermesi
D) Hızlı ulaşması
E) Düşünülerek yazılması ve kalıcı olması

---

28 Sayın Belediye Başkanlığına,
Mahallemizdeki çocuk parkında bulunan salıncakların zincirleri kopmuş, oturma yerleri kırılmıştır. Bu durum, parkı kullanan çocuklar için tehlike oluşturmaktadır. Gerekli onarımın yapılması hususunda bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.
Bu metni, aynı konuda bir arkadaşınıza yazılmış **özel mektup** üslubuna dönüştürerek 2-3 cümle yazınız.

29 Bir sanatçının ölümünden sonra yakın dostlarına yazdığı mektuplar kitap hâlinde yayımlanmıştır. Bu kitabı okuyan biri aşağıdakilerden hangisine **ulaşamaz**?

A) Döneminin günlük hayatına dair ayrıntılara
B) Sanatçının dostlarına söylemediği, hiç yazıya geçirmediği düşüncelerine
C) Sanat anlayışına dair görüşlerine
D) Sanatçının dostlarıyla ilişkisine
E) Eserlerini yazarken yaşadığı güçlüklere

30 Aşağıdaki metinlerin hangisi hitap, yer-tarih ve imza bölümleri bulunsa bile **mektup türünün amacına uymaz**?

A) Bir yazarın okurlarına gazetede seslendiği yazı
B) Bir şirketin müşterisine gönderdiği bilgilendirme yazısı
C) Bir öğrencinin öğretmenine yazdığı teşekkür yazısı
D) Hiçbir alıcıya gönderilmeyen, yazarın yalnızca kendisi için tuttuğu gün gün notlar
E) Bir askerin ailesine gönderdiği haber

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**